

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

นิติธรรมกับมาตรการการตรวจสอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน
และหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

จัดทำโดย นางสาวณมา สุวรรณจุฑะ
รหัส ๔๔

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๔
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นิติธรรมกับมาตรการการตรวจสอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

สุวณา สุวรรณจูฑะ^๑

บทคัดย่อ

บทคัดย่อ

มาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลัก “นิติธรรม” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่นำคำว่า หลักนิติธรรมมาบัญญัติไว้ในบทมาตรา แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้บัญญัติว่าหลักนิติธรรมมีความหมายอย่างไร มีสาระสำคัญอย่างไร บุคคลหรือหน่วยงานทั้งหลายซึ่งอ้างถึงหลักนิติธรรมจึงต่างอธิบายหลักนิติธรรมไปตาม ความรู้ความเข้าใจตามการศึกษาค้นคว้า หรือตามการตีความของแต่ละบุคคลเอง ส่งผลให้ความเข้าใจในเรื่อง หลักนิติธรรมมีอยู่อย่างแตกต่างกันหลายหลาย

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือที่เรียกกันโดยย่อว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหนึ่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามหลัก “นิติธรรม” เช่นกัน และโดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้มีการแก้ไขเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีระเบียบและประกาศออกตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ ปรับปรุงแก้ไขหลายฉบับ แต่ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. หลายรายยังไม่มี ความเข้าใจ กระทั่งมีการกล่าวอ้างว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการโดยขาดหลักนิติธรรม

ผู้จัดทำในฐานะเป็นหนึ่งในคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชุดปัจจุบัน เห็นว่าเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เกี่ยวกับมาตรการการตรวจสอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินที่ดำเนินการในปัจจุบันว่าอยู่ภายใต้ “หลักนิติธรรม” อย่างไร หรือไม่

จึงเชื่อมั่นว่า เอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้ จะเป็นส่วนสำคัญจะทำให้เข้าใจ “หลักนิติธรรม” กับมาตรการการตรวจสอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ไม่มาก ก็น้อย

คำสำคัญ ไม่มี

^๑ กรรมการ ป.ป.ช. อดีตปลัดกระทรวงยุติธรรม อดีตอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ความนำ

หลายปีที่ผ่านมา มีคำกล่าวจากบุคคลในหลายภาคส่วนว่าให้ทุกคนเคารพยึดถือและปฏิบัติตามหลักนิติธรรม จนกล่าวได้ว่าไม่มีบุคคลใดปฏิเสธถึงความสำคัญของหลักนิติธรรมว่าเป็นหลักการสำคัญที่จะต้องได้รับการเคารพยึดถือและปฏิบัติตาม จนแม้กระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓ ยังได้บัญญัติให้การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่น่าคิดว่าหลักนิติธรรมมาบัญญัติไว้ในบทมาตรา แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีได้บัญญัติว่า หลักนิติธรรมมีความหมายอย่างไร มีสาระสำคัญอย่างไร และหากฝ่าฝืน ผลของการฝ่าฝืนเป็นเช่นใด บุคคลหรือหน่วยงานของรัฐทั้งหลายซึ่งอ้างถึงหลักนิติธรรมจึงต่างอธิบายหลักนิติธรรมไปตามความรู้ความเข้าใจตามการศึกษาค้นคว้า ตามการตีความของแต่ละบุคคลเอง ความเข้าใจในเรื่องหลักนิติธรรมจึงมีอยู่อย่างแตกต่างกันหลากหลาย

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือที่เรียกกันโดยย่อว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหนึ่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามหลัก “นิติธรรม” เช่นกัน และโดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้มีการแก้ไขเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีระเบียบและประกาศออกตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ปรับปรุงแก้ไขหลายฉบับ แต่ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. หลายรายยังไม่มีความเข้าใจ กระทั่งมีการกล่าวอ้างว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการโดยขาดหลักนิติธรรม

จึงมีความสำคัญยิ่งในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้สังคมไทยเกิดความเข้าใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เกี่ยวกับมาตรการการตรวจสอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ดำเนินการในปัจจุบันว่าอยู่ภายใต้ “หลักนิติธรรม” อย่างไร หรือไม่

เนื้อหา

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นมาตรการหนึ่งในการตรวจสอบป้องกันการฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีขึ้นทุกครั้ง ที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง^๑ และโดยที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในเรื่องนี้เราจึงมีความรู้เกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้เป็นเบื้องต้น ดังนี้

๑. ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีดังนี้^๒

๑.๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๑) นายกรัฐมนตรี

(๒) รัฐมนตรี

(๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) สมาชิกวุฒิสภา

(๕) ข้าราชการการเมืองอื่น ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมืองและกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ได้แก่

- ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี

- ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี

- ที่ปรึกษารัฐมนตรี และที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

- เลขานุการนายกรัฐมนตรี

- รองเลขานุการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง

- โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

- รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

- เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

- ประจำสำนักเลขานุการนายกรัฐมนตรี

- เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

- ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

- ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

- รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

- เลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

- ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

- ประธานที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

- ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

- เลขานุการประธานสภากรุงเทพมหานคร

- เลขานุการรองประธานสภากรุงเทพมหานคร

(๖) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ ฝ่ายรัฐสภา ได้แก่

- ที่ปรึกษาประธานรัฐสภา

- ที่ปรึกษารองประธานรัฐสภา

- ที่ปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎร

.....

^๑ รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์, สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน, สถาบันพระปกเกล้า, พ.ศ. ๒๕๔๔

^๒ สำนักงาน ป.ป.ช. ข้อควรระวังการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน, มิถุนายน ๒๕๕๘

- ที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา
- ที่ปรึกษารองประธานสภาผู้แทนราษฎร
- ที่ปรึกษารองประธานวุฒิสภา
- ที่ปรึกษาผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
- โฆษกประธานสภาผู้แทนราษฎร
- โฆษกประธานวุฒิสภา
- โฆษกผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
- เลขานุการประธานรัฐสภา
- เลขานุการรองประธานรัฐสภา
- เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร
- เลขานุการประธานวุฒิสภา
- เลขานุการรองประธานสภาผู้แทนราษฎร
- เลขานุการรองประธานวุฒิสภา
- เลขานุการผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
- ผู้ช่วยเลขานุการประธานรัฐสภา
- ผู้ช่วยเลขานุการรองประธานรัฐสภา
- ผู้ช่วยเลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร
- ผู้ช่วยเลขานุการประธานวุฒิสภา
- ผู้ช่วยเลขานุการรองประธานสภาผู้แทนราษฎร
- ผู้ช่วยเลขานุการรองประธานวุฒิสภา
- ผู้ช่วยเลขานุการผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

(๗) ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กรุงเทพมหานคร ได้แก่

- ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
- รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
- ประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษา เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
- สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

เมืองพัทยา ได้แก่

- นายกเมืองพัทยา
- รองนายกเมืองพัทยา
- ประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษา และเลขานุการนายกเมืองพัทยา
- สมาชิกสภาเมืองพัทยา

องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่

- นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด
- รองนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด
- ที่ปรึกษาและเลขานุการนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด
- สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เทศบาลนคร ได้แก่

- นายกเทศมนตรี
- รองนายกเทศมนตรี
- ที่ปรึกษา และเลขานุการนายกเทศมนตรี
- สมาชิกสภาเทศบาล

เทศบาลเมือง ได้แก่

- นายกเทศมนตรี
- รองนายกเทศมนตรี
- ที่ปรึกษา และเลขานุการนายกเทศมนตรี
- สมาชิกสภาเทศบาล

เทศบาลตำบล ได้แก่

- นายกเทศมนตรี
- รองนายกเทศมนตรี
- ที่ปรึกษา และเลขานุการนายกเทศมนตรี

องค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่

- นายกองค้การบริหารส่วนตำบล
- รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบล
- เลขานุการนายกองค้การบริหารส่วนตำบล
- (๘) สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๑.๒ เจ้าหน้าที่ของรัฐ

๑.๒.๑ เจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๔ และประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งจะต้อง ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

- (๑) ประธานศาลฎีกา
- (๒) ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
- (๓) ประธานศาลปกครองสูงสุด
- (๔) อัยการสูงสุด
- (๕) กรรมการการเลือกตั้ง
- (๖) ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- (๗) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- (๘) กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๙) รองประธานศาลฎีกา
- (๑๐) รองประธานศาลปกครองสูงสุด
- (๑๑) หัวหน้าสำนักตุลาการทหาร
- (๑๒) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา
- (๑๓) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
- (๑๔) รองอัยการสูงสุด

(๑๕) ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้แก่

- หัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง ทบวง หรือกรม สำหรับข้าราชการพลเรือน
- ปลัดกระทรวงกลาโหม
- ผู้บัญชาการทหารสูงสุด
- ผู้บัญชาการเหล่าทัพ
- ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
- ปลัดกรุงเทพมหานคร
- กรรมการและผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ
- หัวหน้าหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล
- กรรมการและผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานอื่นของรัฐที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ที่ประกาศ กำหนดแล้ว ได้แก่

๑) ประธานกรรมการและกรรมการกำกับและส่งเสริม การประกอบธุรกิจประกันภัย

๒) เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการ ประกอบธุรกิจประกันภัย

- ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นตามที่มีกฎหมายบัญญัติ

(๑๖) ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการ ธนาคารแห่งประเทศไทย

(๑๗) ประธานกรรมการ และกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ ตลาดหลักทรัพย์

(๑๘) เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(๑๙) เลขาธิการวุฒิสภา

(๒๐) กรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และเลขาธิการ คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

(๒๑) ประธานกรรมการนโยบาย กรรมการนโยบาย กรรมการบริหาร ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

(๒๒) กรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรี ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรี

(๒๓) ผู้แทนการค้าไทย ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย ผู้แทนการค้าไทย

๑.๒.๒ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด ตามมาตรา ๔๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔

(๑) ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

(๒) ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

(๓) คณะกรรมการธุรกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน

(๔) อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ

(๕) ผู้ว่าราชการจังหวัด

(๖) ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล

(๗) ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง

(๘) ผู้บัญชาการ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

(๙) ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค

(๑๐) ผู้บังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจนครบาล

- (๑๑) ผู้บังคับการตำรวจจราจร
- (๑๒) ผู้บังคับการตำรวจนครบาล
- (๑๓) ผู้บังคับการสืบสวนสอบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล
- (๑๔) ผู้บังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ
- (๑๕) ผู้บังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน
- (๑๖) ผู้บังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
- (๑๗) ผู้บังคับการปราบปราม
- (๑๘) ผู้บังคับการตำรวจทางหลวง
- (๑๙) ผู้บังคับการตำรวจรถไฟ
- (๒๐) ผู้บังคับการตำรวจท่องเที่ยว
- (๒๑) ผู้บังคับการตำรวจน้ำ
- (๒๒) ผู้บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๒๓) ผู้บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค
- (๒๔) ผู้บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ
- (๒๕) ผู้บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
- (๒๖) ผู้บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค
- (๒๗) ผู้บังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
- (๒๘) ผู้บังคับการอำนวยการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
- (๒๙) ผู้บังคับการตรวจคนเข้าเมือง
- (๓๐) ผู้บังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
- (๓๑) ผู้บังคับการอำนวยการตำรวจภูธรภาค
- (๓๒) ผู้บังคับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรภาค
- (๓๓) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด
- (๓๔) สรรพากรภาค
- (๓๕) สรรพากรพื้นที่
- (๓๖) ผู้อำนวยการสำนักงานสรรพสามิตภาค
- (๓๗) สรรพสามิตพื้นที่
- (๓๘) ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรตรวจของผู้โดยสารท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
- (๓๙) ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรกรุงเทพ
- (๔๐) ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
- (๔๑) ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าลาดกระบ้ง
- (๔๒) ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ
- (๔๓) ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง
- (๔๔) ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรภาค
- (๔๕) นายด่านศุลกากร
- (๔๖) อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- (๔๗) อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- (๔๘) อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

- (๔๙) อธิการบดีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- (๕๐) อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
- (๕๑) อธิการบดีมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
- (๕๒) อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
- (๕๓) อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง
- (๕๔) อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้
- (๕๕) อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี
- (๕๖) อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา
- (๕๗) อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญากรุงเทพใต้
- (๕๘) อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาธนบุรี
- (๕๙) อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลาง
- (๖๐) อธิบดีผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลาง
- (๖๑) อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศกลาง
- (๖๒) อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง
- (๖๓) อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
- (๖๔) อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค

(๖๕) ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัด (เฉพาะผู้พิพากษาหัวหน้า ศาลจังหวัดที่ดำรงตำแหน่งที่ศาลจังหวัดและปฏิบัติราชการที่ศาลจังหวัดอย่างแท้จริงเท่านั้น ไม่หมายความรวมถึงผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดแต่ดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติราชการประจำสำนักงานศาลยุติธรรม)

(๖๖) อธิบดีอัยการภาค/อธิบดีอัยการ

(๖๗) อัยการจังหวัด ได้แก่ พนักงานอัยการ ซึ่งปฏิบัติราชการใน ตำแหน่งอัยการจังหวัด ณ สำนักงานอัยการจังหวัด สำนักงานอัยการคดีศาลแขวง สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัด และสำนักงานอัยการคุ้มครอง สิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด

(๖๘) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด

(๖๙) เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด สาขาในกรุงเทพมหานคร

(๗๐) ผู้อำนวยการทัศนสถาน

(๗๑) ผู้บัญชาการเรือนจำพิเศษ

(๗๒) ผู้บัญชาการเรือนจำกลาง

(๗๓) ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัด

(๗๔) โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด

(๗๕) อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานภาค

(๗๖) ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวง

(๗๗) ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด

๑.๒.๓ เจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๔๐ (๒) ปัจจุบันคณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังมิได้ประกาศกำหนด

ตำแหน่ง

๑.๒.๔ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประจำจังหวัด

๒. กรณีที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

๒.๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๓ ครั้ง ดังนี้

- (๑) กรณีเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) กรณีพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) กรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี

๒.๒ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๒.๒.๑ เจ้าหน้าที่ของรัฐตามข้อ ๑.๒.๑ และ ๑.๒.๔ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๔ ครั้ง ดังนี้

- (๑) กรณีเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) กรณีทุกสามปีที่อยู่ในตำแหน่ง
- (๓) กรณีพ้นจากตำแหน่ง
- (๔) กรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี

๒.๒.๒ เจ้าหน้าที่ของรัฐตามข้อ ๑.๒.๒ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๓ ครั้ง ดังนี้

- (๑) กรณีเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) กรณีพ้นจากตำแหน่ง
- (๓) กรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี

๒.๒.๓ เจ้าหน้าที่ของรัฐตามข้อ ๑.๒.๓ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๓ ครั้ง ดังนี้

- (๑) กรณีเข้ารับตำแหน่ง
- (๒) กรณีดำรงตำแหน่งครบทุกห้าปี
- (๓) กรณีพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๓. วันที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ

(๑) นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ให้ถือวันถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์เป็น วันเข้ารับตำแหน่ง และวันที่คณะรัฐมนตรีคณะใหม่ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ (กรณีรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ) หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๒) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ถือวันปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตน เป็นสมาชิก เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันถึงคราวออกตามอายุของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือวันยุบสภา หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๓) สมาชิกวุฒิสภา ให้ถือวันปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันที่สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกใหม่ปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภา หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๔) ข้าราชการการเมืองอื่น ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมืองนอกจาก (๑) ให้ถือวันที่คำสั่งแต่งตั้งมีผล เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันที่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง หรือวันที่คำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งมีผล หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๕) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ให้ถือวันที่คำสั่งแต่งตั้งมีผล เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันที่ผู้มีอำนาจ แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง หรือวันที่คำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งมีผล หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๖) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ให้ถือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศ รับรองผลการเลือกตั้ง เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันที่ผู้ได้รับเลือกตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ หรือวันถัดจากวันยื่นหนังสือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๗) สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ให้ถือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศ รับรองผลการเลือกตั้ง เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันถัดจากวันครบวาระการดำรงตำแหน่ง หรือวันถัดจากวันยื่นหนังสือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

- สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ให้ถือวันที่ประธานกรรมการสรรหาประกาศ แต่งตั้งเป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันถัดจากวันครบวาระการดำรงตำแหน่ง หรือวันถัดจากวันยื่นหนังสือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๘) รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ให้ถือวันที่คำสั่งแต่งตั้งมีผล เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันที่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง หรือวันที่คำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งมีผล หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๙) นายกองคํการบริหารส่วนตำบล นายกองคํการบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรีตำบล นายกเทศมนตรีเมือง นายกเทศมนตรีนคร ให้ถือวันแถลงนโยบายในที่ประชุมแห่งสภาเป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันถัดจากวันครบวาระการดำรงตำแหน่ง หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๑๐) รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่น ให้ถือวันที่คำสั่งแต่งตั้งมีผล เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันที่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง หรือวันที่คำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งมีผล หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๑๑) นายกเมืองพัทยา ให้ถือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผล การเลือกตั้ง เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันถัดจากวันครบวาระการดำรงตำแหน่ง หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๑๒) สมาชิกสภาท้องถิ่น ให้ถือวันปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภา เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันถัดจากวันครบวาระการดำรงตำแหน่ง หรือลาออก หรือด้วยเหตุอื่นแล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

(๑๓) เจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๐ และประกาศ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดตำแหน่ง ของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งจะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ให้ถือวันที่พระบรมราชโองการแต่งตั้งมีผล หรือวันที่คำสั่งแต่งตั้งมีผล หรือวันที่ที่ประชุมของผู้มีอำนาจแต่งตั้งมีมติ แล้วแต่กรณี เป็นวันเข้ารับตำแหน่ง และวันที่พ้นจากตำแหน่ง หรือวันที่พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด หรือ ลาออก หรือด้วยเหตุอื่น แล้วแต่กรณี เป็นวันพ้นจากตำแหน่ง

๔. ทรัพย์สินและหนี้สินที่ต้องแสดง

ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต้องแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่มีอยู่จริงทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ให้รวมถึงทรัพย์สินที่มอบหมายให้อยู่ในความครอบครองหรือดูแล ของบุคคลอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

กรณีทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นหรือที่ให้บุคคลอื่นถือครองแทน ต้องมีหนังสือรับรองจากผู้ครอบครองหรือผู้ถือครองแทนว่าทรัพย์สิน นั้นเป็นของผู้ยื่น คู่สมรส หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วย

๕. รายได้ที่ต้องแสดง

- ๕.๑ รายได้ประจำ ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน เบี้ยประชุม โบนัส เป็นต้น
- ๕.๒ รายได้จากทรัพย์สิน ได้แก่ ค่าเช่า ดอกเบี้ย เงินปันผล เป็นต้น
- ๕.๓ รายได้จากการรับให้/จำหน่ายทรัพย์สิน ได้แก่ รับมรดก รับให้ ขายทรัพย์สิน เป็นต้น
- ๕.๔ รายได้อื่น ๆ ได้แก่ รายได้ที่นอกเหนือจากข้อ ๕.๑ - ๕.๓ เช่น เงินถูกสลากกินแบ่งรัฐบาล ค่านายหน้า เป็นต้น

๖. รายจ่ายที่ต้องแสดง

- ๖.๑ รายจ่ายประจำ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ค่าผ่อนบ้าน ค่าผ่อนรถ ค่าเบี้ยประกัน เป็นต้น
- ๖.๒ รายจ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เงินบริจาค เป็นต้น

๗. กำหนดเวลาในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

๗.๑ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันเข้ารับตำแหน่ง โดยให้ยื่นบัญชีฯ ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

ตัวอย่าง เข้ารับตำแหน่งวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘ ต้องแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริง ณ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘ โดยให้ยื่นบัญชีฯ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘

ตัวอย่าง เข้ารับตำแหน่งวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ต้องแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริง ณ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘ โดยให้ยื่นบัญชีฯ ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘

หมายเหตุ ถ้าวันสุดท้ายของการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ หนี้สินตรงกับวันหยุดราชการ ให้ถือวันหยุดราชการนั้นเป็นวันสุดท้าย และไม่สามารถขยายระยะเวลาการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้

๗.๒ กรณีทุกสามปีที่อยู่ในตำแหน่ง ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ดำรงตำแหน่งครบสามปี โดยให้ยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันครบทุกสามปีที่อยู่ในตำแหน่ง

ตัวอย่าง เข้ารับตำแหน่งวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘ ดำรงตำแหน่งครบสามปี วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑ ต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริง ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑ โดยให้ยื่นบัญชีฯ ตั้งแต่วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๑

๗.๓ กรณีพ้นจากตำแหน่ง ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่พ้นจากตำแหน่ง โดยให้ยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

ตัวอย่าง พ้นจากตำแหน่งวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐ ต้องแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริง ณ วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐ โดยให้ยื่นบัญชีฯ ตั้งแต่วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐ ถึงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๐

๗.๔ กรณีพ้นจากตำแหน่งกรณีเกษียณอายุราชการ ให้แสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่พ้นจากตำแหน่ง โดยให้ยื่นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ตัวอย่าง เกษียณอายุราชการวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ ต้องแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริง ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ โดยให้ยื่นบัญชีฯ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๑

๗.๕ กรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่พ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี โดยให้ยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ตัวอย่าง พ้นจากตำแหน่งวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐ พ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๑ ต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริง ณ วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๑ โดยให้ยื่นบัญชีฯ ตั้งแต่วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

๗.๖ กรณีผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตาย ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินโดยแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย และให้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินแทนภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่ตาย

ตัวอย่าง ผู้ดำรงตำแหน่งตายวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๘ ต้องแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริง ณ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๘ โดยให้ยื่นบัญชีฯ ตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

๘. บัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ดังนี้

๘.๑ ให้ใช้แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามแบบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด ตามประกาศเรื่อง แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

๘.๒ ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ จำนวน ๒ ชุด (ต้นฉบับ ๑ ชุด สำเนาฉบับ ๑ ชุด) กรณีผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเห็นว่าการประกาศเปิดเผยบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินให้สาธารณชนทราบ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือความปลอดภัยในทรัพย์สิน หรือจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลเกินสมควร ให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นผู้ปกปิดข้อมูลรายการดังต่อไปนี้ในสำเนาฉบับบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

(๑) เลขประจำตัวประชาชน

(๒) เลขที่บัญชีธนาคารหรือสถาบันการเงิน

(๓) เลขที่บัตรเครดิต

(๔) ภาพถ่ายทรัพย์สินอื่น ทั้งนี้การปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ดังกล่าวเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่จะพิจารณาอนุมัติ

๘.๓ ผู้ดำรงตำแหน่งนอกเหนือจากข้อ ๘.๒ ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ จำนวน ๑ ชุด

๘.๔ สำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด.๙๐, ภ.ง.ด.๙๑) ในรอบปีภาษีที่ผ่านมาของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เช่น ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ปี ๒๕๕๘ ต้องแนบสำเนาแบบแสดง รายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของปีภาษี ๒๕๕๗ หากในรอบปีภาษี ๒๕๕๗ มีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้แจ้งไว้ในหน้ารายละเอียดของเอกสารประกอบบัญชีฯ ลำดับที่ ๑

๘.๕ สำเนาเอกสารที่พิสูจน์หรือแสดงถึงความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน

๘.๖ สำเนาเอกสารแสดงสถานการณั้ดำรงตำแหน่ง (ถ้ามี)

๘.๗ ในกรณีผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดำรงตำแหน่ง มากกว่า ๑ ตำแหน่ง ให้แยกการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทุกตำแหน่ง

๘.๘ กรณีทรัพย์สินและหนี้สินที่เคยยื่นแสดงไว้และไม่มีการเปลี่ยนแปลง หากประสงค์จะใช้สำเนาเอกสารประกอบการรายการเดียวกับที่เคยยื่นไว้แล้ว ให้จัดแจ้งในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินว่าขอใช้เอกสารประกอบ รายการใด ที่ยื่นไว้ในตำแหน่งใด กรณีใด และเมื่อใด

๘.๙ กรณีผู้ยื่นพ้นจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่เพื่อไปดำรงตำแหน่งอื่นภายในสามสิบวัน ถ้าทรัพย์สินและหนี้สินมิได้เปลี่ยนแปลงไปจากบัญชี กรณีพ้นจากตำแหน่งที่ยื่นไว้ จะแจ้งเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อขอใช้บัญชี ที่ได้เคยยื่นไว้แทนการยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งใหม่ก็ได้ แต่ถ้าทรัพย์สินและหนี้สินมีการเปลี่ยนแปลงไปจากบัญชี ที่ได้ยื่นไว้ จะยื่นบัญชี เฉพาะรายการที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อสำนักงาน ป.ป.ช. หรือจะยื่นด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทางเว็บไซต์ของสำนักงาน ป.ป.ช. ก็ได้

๘.๑๐ กรณีผู้ยื่นได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีเข้ารับตำแหน่งไว้แล้ว ต่อมาภายในสามสิบวันได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นที่ต้องยื่น บัญชีฯ ด้วย ถ้าทรัพย์สินและหนี้สินมิได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากบัญชี ที่ได้ยื่นไว้ จะแจ้งเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อขอใช้บัญชี ที่ได้เคยยื่นไว้แล้ว แทนการยื่นบัญชี ในตำแหน่งใหม่ก็ได้ แต่ถ้าทรัพย์สินและหนี้สินมีการ เปลี่ยนแปลงไปจากที่ได้ยื่นบัญชี ไว้ จะยื่นแสดงเฉพาะรายการที่มีการ เปลี่ยนแปลงต่อสำนักงาน ป.ป.ช. หรือจะยื่นด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทางเว็บไซต์ของสำนักงาน ป.ป.ช. ก็ได้

๙. การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน มี ๒ ช่องทาง คือ

๙.๑ ยื่นด้วยตนเอง หรือมอบหมายให้บุคคลอื่นยื่นแทน ได้ที่

- สำนักงาน ป.ป.ช. ถนนสนามบินน้ำ ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โทร.

๐ ๒๕๒๘ ๔๘๐๐ ต่อ ๔๔๓๗

- สำนักงาน ป.ป.ช.ประจำจังหวัดทุกจังหวัด

๙.๒ ยื่นทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ โดยระบุชื่อและที่อยู่ของผู้รับ

๑๐. ข้อควรระวังในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

๑๐.๑ การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ถือว่าเป็นหน้าที่ เฉพาะตัวของผู้มีหน้าที่ หากจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือ ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบต้องพ้นจากตำแหน่ง และห้ามดำรงตำแหน่ง เป็นเวลา ๕ ปี และได้รับโทษทางอาญาอีกด้วย (จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับ ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)

๑๐.๒ ใช้แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามแบบที่ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนดเท่านั้น

๑๐.๓ ต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่มีหน้าที่ยื่น บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินในแต่ละกรณี

๑๐.๔ ต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่มีอยู่จริงทั้งในประเทศและต่างประเทศ และทรัพย์สินที่มอบหมายให้อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือ ทางอ้อมด้วย

๑๐.๕ ทรัพย์สินและหนี้สินรายการใดที่ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับบุคคลอื่นให้แสดงเฉพาะส่วนของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

๑๐.๖ เอกสารที่มีข้อความทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ต้องสำเนาเอกสารทุกหน้า

๑๐.๗ ใบเสร็จรับเงินภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หรือหนังสือรับรองการหักภาษี ณ ที่จ่าย ไม่สามารถใช้ เป็นเอกสารหลักฐานแทนแบบ ภ.ง.ด.๙๐ หรือ ภ.ง.ด.๙๑ ได้

๑๐.๘ ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต้องลงลายมือชื่อ รับรองความถูกต้องไว้ใน บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และสำเนาหลักฐานที่ยื่นทุกหน้า ไม่ว่าเอกสารนั้นจะเป็นของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ในกรณีไม่มีข้อมูลทรัพย์สินหรือหนี้สินให้ผู้ยื่นขีดเส้นทแยงในช่อง รายการทรัพย์สินหรือหนี้สินด้วย

๑๐.๙ ถ้าวันสุดท้ายของการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตรงกับ วันหยุดราชการ ให้ถือ วันหยุดราชการนั้นเป็นวันสุดท้าย และไม่สามารถขยายระยะเวลาการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้

๑๑. บทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๔

มาตรา ๓๔ เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสาร ประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองวินิจฉัยต่อไป และเมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองวินิจฉัยชี้ขาดตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอแล้วให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งในวันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัย และห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง วินิจฉัยด้วย แต่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปในตำแหน่งดังกล่าว รวมทั้งการได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น

ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งก่อน วันที่ความปรากฏต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ระยะเวลาห้าปีตามวรรคหนึ่งให้นับแต่วันที่ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งดังกล่าว

มาตรา ๔๑ บุคคลตามมาตรา ๓๙ หรือมาตรา ๔๐ ผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัยต่อไป และให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่มิควรมีการกระทำดังกล่าว และห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง แต่ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปในตำแหน่งดังกล่าว รวมทั้งการ ได้รับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น

คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบที่มีการยื่นไว้แก่ผู้มีส่วนได้เสียได้ ถ้าเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีหรือการวินิจฉัยการกระทำผิด หรือในกรณีที่เจ้าของบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นยินยอมให้มีการเปิดเผย ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๑๙ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินและเอกสาร ประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในเวลาที่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิด ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อสังเกตการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

๑. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กำหนดตำแหน่งให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สิน ตาม มาตรา ๔๐ (๑) ย้ายไปปฏิบัติราชการในพื้นที่ใหม่ใน ตำแหน่งเดิม ไม่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง (เดิม) และกรณีเข้ารับตำแหน่ง (ใหม่) เนื่องจากเป็นชื่อตำแหน่งเดิม เช่น

- ๑.๑ ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน
- ๑.๒ สรรพากรภาค ๑ ย้ายไปดำรงตำแหน่งสรรพากรภาค ๒
- ๑.๓ ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๔ ย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๕
- ๑.๔ สรรพสามิตพื้นที่ตากย้ายไปดำรงตำแหน่งสรรพสามิตพื้นที่แพร่
- ๑.๕ นายด่านศุลกากรเชียงของย้ายไปดำรงตำแหน่งนายด่านศุลกากรสงขลา
- ๑.๖ เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดอุบลราชธานีย้ายไปดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด

อุตรธานี

๒. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กำหนดตำแหน่งให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๔๐ (๑) ย้ายไปดำรงตำแหน่งใหม่ที่มีหน้าที่ยื่น บัญชีฯ ตามมาตรา ๔๐ (๑) หรือตามมาตรา ๓๙ จะต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งเดิม และกรณีเข้ารับตำแหน่งใหม่ เนื่องจากเป็นคนละตำแหน่ง เช่น

๒.๑ ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ย้ายไปดำรง ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าลาดกระบัง จะต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าลาดกระบัง

๒.๒ สรรพากรพื้นที่กาญจนบุรี ย้ายไปดำรงตำแหน่งสรรพากรภาค ๒ จะต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งสรรพากรพื้นที่กาญจนบุรี และยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งสรรพากรภาค ๒

๒.๓ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสุโขทัย ย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๖ จะต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสุโขทัย และยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับ ตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๖

๒.๔ นายด่านศุลกากรเบตง ย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ สำนักงานศุลกากรภาคที่ ๔ จะต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งนายด่าน ศุลกากรเบตง และยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากร ภาคที่ ๔

๒.๕ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ย้ายไปดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการปกครอง จะต้องยื่น บัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ และยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งอธิบดีกรมการ ปกครอง

๓. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กำหนดตำแหน่งให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สิน ตาม มาตรา ๔๐ (๑) ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่ไม่มีหน้าที่ยื่น บัญชีฯ จะต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งเดิม แต่ไม่ ต้องยื่นบัญชีกรณี เข้ารับตำแหน่งใหม่ เนื่องจากตำแหน่งที่ย้ายไปไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ เช่น

๓.๑ สรรพสามิตพื้นที่ ๑ ย้ายไปดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมสรรพสามิต กรณีนี้ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งสรรพสามิตพื้นที่ ๑ แต่ไม่ต้องยื่นบัญชี กรณีเข้ารับตำแหน่งรองอธิบดีกรมสรรพสามิต เนื่องจากปัจจุบันตำแหน่งรองอธิบดี กรมสรรพสามิตยังไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

๓.๒ ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรภาคที่ ๓ ย้ายไปดำรงตำแหน่ง รองอธิบดีกรมศุลกากร กรณีนี้ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งผู้อำนวยการ สำนักงานศุลกากรภาคที่ ๓ แต่ไม่ต้องยื่นบัญชีกรณีเข้า รับตำแหน่งรองอธิบดีกรม ศุลกากร เนื่องจากปัจจุบันตำแหน่งรองอธิบดีกรมศุลกากรยังไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

๓.๓ ผู้ว่าราชการจังหวัด ย้ายไปดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการ กรณีนี้ ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ไม่ต้องยื่นบัญชีกรณีเข้ารับตำแหน่งผู้ตรวจราชการ เนื่องจากปัจจุบันตำแหน่งผู้ตรวจราชการยังไม่มี หน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

๔. คณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งมีอธิบดีเป็นกรรมการ ป.ป.ช. โดยตำแหน่ง จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอย่างไร

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้แยกยื่นบัญชีฯ ทุกตำแหน่ง ที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ แต่สามารถขอใช้เอกสารประกอบเดิมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็ได้

๕. ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ตามกฎหมายคือนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน โดยตำแหน่ง แต่ในทางปฏิบัติได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการ ป.ป.ช. แทน ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินคือใคร

กรณีการมอบหมายเป็นการถาวรถือว่าผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ที่มี หน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

๖. การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีตาย

- ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้ยื่นบัญชีกรณีเข้ารับตำแหน่ง ต่อมาถึงแก่ความตายระหว่างดำรงตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการ มรดกยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

- ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้พ้นจากตำแหน่ง และได้ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งแล้ว ต่อมาถึงแก่ความตายขณะที่ พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาไม่ถึงหนึ่งปี ทายาทหรือผู้จัดการมรดกไม่มีหน้าที่ ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

คดีน่าสนใจ ^๓

เมื่อ ๒๒-๒๓ มีนาคม ๒๕๕๙ สำนักงานศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้เผยแพร่คำพิพากษาคดีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ผู้คัดค้าน) จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน จำนวน ๘ คดี (ราย) และ ยื่นบัญชี ฯ เท็จ ๑ ราย รวม ๙ ราย ปรากฏว่า ศาลฎีกา ฯ พิพากษาให้ผู้คัดค้านมีความผิดทั้งหมด

๑ ใน ๙ ราย คือ นายอดิคม ธนบัตร รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง (อบจ.ระนอง) จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง ภายในระยะเวลาที่กำหนด กรณีเข้ารับตำแหน่งรองนายก อบจ.ระนอง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๓๒ และ ๓๓ ศาลวินิจฉัยด้วยเสียงเอกฉันท์ว่า

๑.ให้ผู้คัดค้านพ้นจากตำแหน่งนับจากวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นวันที่ศาลฎีกา ฯ วินิจฉัย

๒.ห้ามมิให้ผู้คัดค้านดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือในตำแหน่งใดใดในพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๘ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง

๓.มีความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๑๙ องค์คณะผู้พิพากษามีมติเสียงข้างมากให้ จำคุก ๒ เดือน ไม่มีเหตุสมควรขอการลงโทษ (คดีหมายเลขแดงที่ อม.๘๘/๒๕๕๘-๑๔ ค.ค.๕๘)

นายอดิคม เป็นนักการเมืองรายที่ ๔ ที่ถูกจำคุก และไม่รอการลงโทษ

.....

^๓ isranews ๑๕ เมษายน ๒๕๕๙

เรื่องมีอยู่ว่า นายอดิคม ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อ ป.ป.ช. กรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ แต่ไม่ยื่นสำเนาแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และของ คู่สมรสปีภาษี ๒๕๕๔ กับเอกสารประกอบรายการเงินฝาก เงินลงทุน ที่ดิน และยานพาหนะ และรายการ หนี้สิน ไม่ได้แสดงเงินฝากธนาคารไว้ในรายการทรัพย์สิน และไม่ได้ลงลายมือชื่อรับรองสำเนาสารบัญชีที่ดินให้ถูกต้อง ครบถ้วน และยังยื่นเกินกำหนดเวลาไป ๒ วัน

ป.ป.ช.มีหนังสือแจ้งเตือนนายอดิคมให้ยื่นเอกสารประกอบให้ครบถ้วนรวม ๓ ครั้ง และยังแจ้งทาง วาจา ขณะที่ นายอดิคมเข้ามาที่สำนักงาน ป.ป.ช.จังหวัดระนองอีกด้วย แต่นายอดิคมเพิกเฉย คณะกรรมการ ป.ป.ช.มีมติเมื่อ ๙ เมษายน ๒๕๕๘ ว่า นายอดิคมจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และ เอกสารประกอบภายในระยะเวลาที่กำหนด

นายอดิคม (ผู้คัดค้าน) ให้การปฏิเสธ สรุปว่า

๑. ผู้ร้อง (ป.ป.ช.) ไม่มีอำนาจยื่นคำร้องดำเนินคดีนี้ เนื่องจาก หนังสือมอบอำนาจที่ผู้ร้องมอบให้ เจ้าหน้าที่มายื่นต่อศาลปิดอากรแสตมป์เพียง ๓๐ บาท ไม่ครบถ้วน ตามที่กฎหมายกำหนด คือ ต้อง ๑๕๐ บาท

๒. ไม่จงใจไม่ยื่นบัญชี ฯ พร้อมเอกสารประกอบ เหตุที่ยื่นเกินกำหนดเวลา เพราะ ได้มอบให้เจ้าหน้าที่ ของ อบจ.ระนองเป็นผู้รวบรวมบัญชี ฯ ของผู้คัดค้าน และของคณะผู้บริหาร อบจ.ระนองรวม ๗ คน นำส่งทาง ไปรษณีย์ให้แก่ผู้ร้องที่สำนักงานเขตพื้นที่ ๘ จ.สุราษฎร์ธานี แต่เป็นความคลาดเคลื่อนของเจ้าหน้าที่ในการนับ ระยะเวลาผิดพลาดเกินกำหนดเวลาไป ๒ วัน

๓. ผู้คัดค้านไม่ทราบ ว่า ตนเองยื่นเอกสารประกอบไม่ครบถ้วน เนื่องจาก ไม่ได้รับหนังสือแจ้งเตือน ส่วนบุตรของผู้คัดค้านที่ได้รับหนังสือจาก ป.ป.ช.ไม่ได้เปิดอ่าน และไม่ได้แจ้งให้ผู้คัดค้านทราบ

๔. ผู้คัดค้านมีภารกิจเดินทางไปร่วมประชุมที่ จ.กระบี่ และภูเก็ต หลังจากนั้น ก็เดินทางไปรายงานตัว ขึ้นควบคุมการปฏิบัติภารกิจร่วมต่อเจ้าหน้าที่ทหารตลอดทั้งเวลา ๒๔ ชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ตามประกาศของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗

๕. ผู้คัดค้านเพิ่งทราบว่า มีรายชื่อในกลุ่มนักการเมืองส่วนท้องถิ่นที่ถูกดำเนินคดีในข้อหาจงใจไม่ยื่น บัญชี ฯ จากเว็บไซต์สำนักข่าวอิศรา เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๘ แต่ไม่สามารถแก้ไขการยื่นบัญชี ฯ ให้ถูกต้อง ได้ เนื่องจาก เจ้าหน้าที่แจ้งว่า ได้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช.วินิจฉัยแล้ว

ศาลฎีกา ฯ ใต้สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติม และวินิจฉัยว่า

“ได้ความจากพยานผู้ร้องปาก นายชัยอนันต์ ไชยพลบาล เจ้าพนักงานตรวจสอบทรัพย์สินปฏิบัติการ ผู้รับผิดชอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจังหวัดระนอง ว่า ภายหลังจากตรวจพบว่า ผู้คัดค้านยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณี เข้ารับตำแหน่งไม่ถูกต้องครบถ้วน ได้แจ้งให้ผู้คัดค้านทราบ รวมทั้งสิ้นสามครั้ง ครั้งแรกสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำ จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่งของผู้คัดค้านไว้ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ เป็นผู้มีหนังสือแจ้งเตือนผู้ คัดค้านให้ชี้แจงข้อเท็จจริงของการไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบให้ ถูกต้องครบถ้วน รวมสองฉบับ เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๕ และวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๖ โดยมีหลักฐาน ใบตอบรับของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ระบุว่า บุตรของผู้คัดค้านเป็นผู้รับหนังสือเตือนทั้งสองฉบับไว้แทนผู้ คัดค้าน ครั้งที่สองเมื่อปลายปี ๒๕๕๖ หลังจากที่ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำ จ.ระนอง เปิดทำการ และรับโอนการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองระดับท้องถิ่นใน จ.ระนอง รวมทั้ง กรณีของผู้คัดค้านมาดำเนินการแล้ว พยานเห็นผู้คัดค้านเดินทางมา พบเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำ จ.ระนอง จึงเข้าไปพูดคุยแจ้งให้ผู้ คัดค้านทราบด้วยวาจา ว่า ผู้คัดค้านไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่งให้ ถูกต้องครบถ้วน

โดยพยานได้อธิบายรายละเอียดของรายการที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนให้ผู้คัดค้านรับทราบแล้ว แต่ผู้คัดค้านกลับปล่อยเวลาล่วงเลยไป โดยไม่ดำเนินการ แต่อย่างไร

ดังนั้น ในครั้งที่สาม สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำ จ.ระนอง จึงมีหนังสือแจ้งเตือนผู้คัดค้านอีกสามฉบับ ซึ่งสามารถส่งได้ โดย บุตรของผู้คัดค้านเป็นผู้รับหนังสือเตือนไว้แล้ว ข้อเท็จจริงดังกล่าวมี นายภัสสรณ์ รอดนวน พยานผู้คัดค้าน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำ จ.ระนอง เบิกความสอดคล้องกับนายชัยอนันต์ ว่า เมื่อปลายปี ๒๕๕๖ ขณะที่ ผู้คัดค้านเข้ามาพบพยานที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำ จ.ระนอง นายชัยอนันต์ ไชยพลบาล เจ้าหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สิน ได้เข้ามาขอพูดคุยกับผู้คัดค้าน เรื่อง เกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ส่วนผู้คัดค้านก็เบิกความรับว่า ได้เดินทางไปสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำ จ.ระนอง ในช่วงเวลาดังกล่าวจริง สำหรับหนังสือแจ้งเตือนของผู้ร้องทุกฉบับได้ความว่า บุตรของผู้คัดค้านเป็นผู้รับไว้โดยชอบ จึงเชื่อว่า ที่นายชัยอนันต์เบิกความว่า ผู้คัดค้านได้รับการแจ้งเตือนให้ทราบด้วยวาจา และหนังสือจากผู้ร้องแล้ว ว่า ผู้คัดค้านไม่ได้ยื่นเอกสารประกอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่งให้ถูกต้องครบถ้วน เป็นไปตามความเป็นจริงที่ผู้คัดค้านอ้างเหตุผลที่ไม่ทราบเรื่องการแจ้งเตือนว่า เป็นเพราะผู้คัดค้านเดินทางไปราชการต่างจังหวัดก็ดี หลังจากนั้น ผู้คัดค้านต้องไปรายงานตัวขึ้นความคุมการปฏิบัติการภารกิจร่วมต่อเจ้าหน้าที่ทหาร ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๒/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗ กรณีบุตรของผู้คัดค้านผู้รับหนังสือเตือนไม่ได้แจ้งให้ผู้คัดค้านทราบก็ดี นั้น

เห็นว่า การไปราชการต่างจังหวัดเป็นเพียงการเดินทางไปประชุมที่ จ.กระบี่ และ จ.ภูเก็ต ในระยะเวลาสั้น ๆ ระหว่างวันที่ ๑๖ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เพียงไม่กี่วัน ส่วนการขึ้นควบคุมการปฏิบัติการภารกิจร่วมตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติก็เริ่มตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นไป โดยระหว่างนั้น ไม่มีคำสั่งห้ามผู้คัดค้านติดต่อกับทางครอบครัว แต่อย่างไร ผู้คัดค้านจึงมีเวลาที่อยู่บ้าน และสามารถติดต่อพูดคุยกับบุตรได้ ทั้งปรากฏว่า ก่อนหน้านั้น เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๕ และวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ผู้ร้องได้ส่งหนังสือแจ้งเตือนในเรื่องเดียวกันนี้ไปยังผู้คัดค้านโดยชอบมาก่อนแล้ว ข้ออ้างข้อนี้ของผู้คัดค้านฟังไม่ขึ้น

ที่ผู้คัดค้านอ้างว่า ทราบข่าวการถูกดำเนินคดีเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๘ แต่ผู้คัดค้านไม่สามารถแก้ไขการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้ถูกต้องได้ เนื่องจาก เจ้าหน้าที่แจ้งว่า ได้ส่งให้ผู้ร้องวินิจฉัยแล้ว นั้น ได้ความจากคำเบิกความของนายชัยอนันต์ ว่า ผู้คัดค้านไม่ได้มาขอแก้ไขการยื่นบัญชี ฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง แต่มาติดต่อขอยื่นบัญชีใหม่ กรณีพ้นจากตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนองคนที่ ๒ เพราะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนองคนที่ ๑ ซึ่งพยานแจ้งให้ทราบว่า ผู้คัดค้านไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีดังกล่าวต่อผู้ร้อง เพราะเป็นการสับเปลี่ยนตำแหน่งในองค์กร ถือว่า ผู้คัดค้านยังคงดำรงตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนองอยู่เช่นเดิม ผู้คัดค้านทราบแล้วไม่ได้ว่าอย่างไร เมื่อปรากฏว่า ผู้ร้องยื่นคำร้องดำเนินคดีแก่ผู้คัดค้านวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ผู้คัดค้านยอมไม่อาจขอแก้ไขการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หลังจากเวลาดังกล่าวได้อีก ข้ออ้างข้อนี้ของผู้คัดค้านฟังไม่ขึ้น เช่นกัน

ส่วนที่ผู้คัดค้านอ้างว่า เจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เข้าใจกำหนดเวลาการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินผิดพลาด เป็นคำแก้ตัวที่ไม่อาจรับฟังได้

นอกจากนี้ คดียังรับฟังได้โดยผู้คัดค้านไม่ได้โต้แย้ง ผู้คัดค้านไม่ยื่นสำเนาแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้คัดค้านและคู่สมรส ปีภาษี ๒๕๕๔ อันเป็นหน้าที่ที่ผู้คัดค้านต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๓ วรรคแรก ประกอบมาตรา ๓๒ ซึ่งผู้คัดค้านแสดงรายได้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินการเข้ารับตำแหน่งว่า ผู้คัดค้านและคู่สมรส เป็นผู้มีโอกาสซื้อขายมีรายได้จากการค้า และเงินบำนาญ นอกเหนือจากเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งอยู่ในเกณฑ์ต้องยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามกฎหมาย”

ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า

ภายหลังผู้คัดค้านรับทราบว่าได้ยื่นสำเนาแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของตนเองและคู่สมรส ปีภาษี ๒๕๕๔ พร้อมเอกสารประกอบการยื่นบัญชี ฯ ได้แก่ รายงานเงินฝากธนาคารที่แสดงยอดคงเหลือในวันเข้ารับตำแหน่งรวม ๕ บัญชี และรายการยานพาหนะ รถยนต์หมายเลขทะเบียน บง ๒๗๑๕ ระนอง ทั้งการยื่นบัญชี ฯ ยังเกินกำหนดเวลา ผู้คัดค้านกลับเพิกเฉยไม่ชี้แจง หรือดำเนินการอย่างใด พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นแล้วว่า ผู้คัดค้านไม่ใส่ใจต่อหน้าที่อันสำคัญของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะต้องปฏิบัติในการยื่นบัญชี ฯ ซึ่งเป็นมาตรการที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการยื่นบัญชี ฯ โดยไม่ยื่นเอกสารประกอบให้ครบถ้วนตามที่กำหนด ย่อมทำให้ไม่อาจตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของผู้คัดค้านระหว่างดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ จึงมีผลเช่นเดียวกับการที่ผู้คัดค้านไม่ยื่นบัญชี ฯ ตามที่กฎหมายกำหนดเช่นกัน

องค์คณะจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้คัดค้านจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อผู้ร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด กรณีเข้ารับตำแหน่งรองนายก อบจ.ระนอง นอกจากนี้ผู้คัดค้านเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๔ การกระทำของผู้คัดค้านจึงเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจงใจไม่ยื่นบัญชี ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๑๙ ด้วย

อำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ที่ใช้ในการตรวจสอบทรัพย์สิน

ในการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน หรือการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินจากการยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หากมีพฤติการณ์ปรากฏหรือมีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับการได้มาซึ่งทรัพย์สินและหนี้สินรายการใดโดยไม่ชอบ หรือมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่าจะมีการ โอบยักย้าย แปรสภาพ หรือซุกซ่อนทรัพย์สิน หรือปรากฏพฤติการณ์ว่ามีการถือครองทรัพย์สินแทน อันมีลักษณะเป็นการมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดำเนินการตรวจสอบธุรกรรมทางการเงิน หรือการได้มาซึ่งทรัพย์สินและหนี้สินนั้นได้ เพื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ยื่นบัญชีที่มีพฤติการณ์ให้กระทำได้ต่อเมื่อมีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินแล้ว โดยการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจเรียกข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงินของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือสถาบันการเงินและผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรม

ทางการเงิน และหากมีความจำเป็นเพื่อการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงและความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สิน คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถใช้อำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (คณะกรรมการ ป.ป.ง.) และคณะกรรมการธุรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจในการมีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา ๒๕ (๑) (๒) และ (๓) และมาตรา ๒๕/๑ ได้

นอกจากนั้นในระหว่างที่ยังไม่มีคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นไว้ชั่วคราวก็ได้

กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

การตรวจสอบทรัพย์สินของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการภายใต้ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยมีขั้นตอนสรุป ดังนี้

๑. เมื่อได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะเสนอให้ประธานกรรมการ หรือกรรมการซึ่งประธานกรรมการมอบหมายลงลายมือชื่อหรือกระทำด้วยวิธีอื่นใดแทนการลงลายมือชื่อกำกับไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินโดยเร็ว

ในกรณีที่บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบเป็นของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการเปิดเผยบัญชีให้สาธารณชนทราบโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดังกล่าว

๒. บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของผู้ดำรงตำแหน่งอื่น จะเปิดเผยได้ก็ต่อเมื่อการเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาดและได้รับการร้องขอจากศาลหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือในกรณีที่เจ้าของบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นยินยอมให้มีการเปิดเผย

๓. ในการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานใต้สวนหรือแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินดำเนินการแทนแล้วรายงานให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาวินิจฉัยก็ได้

กรณีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ประธานอนุกรรมการต้องเป็นกรรมการ ทั้งนี้ การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินให้คำนึงถึงความเหมาะสมกับฐานะและระดับของตำแหน่งของผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามสมควร

๔. ในกรณีที่มีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเพราะเหตุที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ใดพ้นจากตำแหน่ง ตาย หรือพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ให้ทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้นั้น โดยให้นำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีพ้นจากตำแหน่ง ตาย หรือพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี แล้วแต่กรณี เปรียบเทียบกับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้ยื่นไว้เมื่อครั้งเข้ารับตำแหน่ง

ในการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๓๙ และ มาตรา ๔๐ (๑) ที่ยื่นกรณีดำรงตำแหน่งครบทุกสามปี พ้นจากตำแหน่ง ตาย หรือพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ให้นำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่บุคคลดังกล่าวยื่นในกรณีดังกล่าวแล้วแต่กรณี เปรียบเทียบกับ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นไว้เมื่อเข้ารับตำแหน่ง

๕. ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือตาย และปรากฏว่า ผู้นั้นหรือ ทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้นั้น จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน และหนี้สินทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือ ของกองมรดกได้โดยไม่ต้องอาศัยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่จะต้องยื่น โดยทำการเปรียบเทียบ ทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่พ้นจากตำแหน่งหรือตายกับบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้ยื่น ไว้เมื่อครั้งเข้ารับตำแหน่ง

๖. การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาจดำเนินการอย่างหนึ่งอย่าง ใดดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจสอบปกติ หมายความว่า การตรวจสอบรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามเอกสารประกอบ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้แสดงไว้

(๒) ตรวจสอบเพื่อยืนยันข้อมูล หมายความว่า การตรวจสอบรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบที่ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้ แสดงไว้โดยขอทราบข้อเท็จจริงหรือขอเอกสารหลักฐานไปยังหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานเอกชน หรือเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียก บุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ให้ถ้อยคำ

(๓) ตรวจสอบเชิงลึก การตรวจสอบรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและ หนี้สินและเอกสารประกอบที่ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินได้แสดงไว้ในกรณีที่ผู้แจ้ง เบาะแสหรือข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สิน หรือ ปรากฏพฤติการณ์ของผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินว่า จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ หรือมีพฤติการณ์ปรากฏหรือมีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับการได้มา ซึ่งทรัพย์สินและหนี้สินรายการใดโดยไม่ชอบ หรือมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่าจะมีการโอน ยักยอก แปรสภาพ หรือชุกซ่อนทรัพย์สิน หรือปรากฏพฤติการณ์ ว่ามีการถือครองทรัพย์สินแทน อันมีลักษณะเป็นการมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือร่ำรวยผิดปกติ

๗. ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานหรือสถาบันการเงินเกี่ยวกับ รายการ ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือบุคคลอื่นที่มีหลักฐานเพียงพอว่า เกี่ยวข้องกับรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าว ให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน และหนี้สินจัดทำคำขอ อนุมัติเข้าถึงข้อมูลเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานหรือสถาบันการเงิน

๘. การนำเอกสารหรือวัตถุมาใช้เป็นพยานหลักฐานในรายงานผลการตรวจสอบทรัพย์สิน และหนี้สิน ให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินบันทึกไว้ด้วยว่าได้มาอย่างไรจากผู้ใดและเมื่อใด

เอกสารที่ใช้เป็นพยานหลักฐานให้ใช้ชั้นฉบับแต่ถ้าไม่อาจนำต้นฉบับมาได้จะใช้สำเนาที่ผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบรับรองว่าเป็นสำเนาที่ถูกต้องก็ได้

ถ้าหาต้นฉบับเอกสารไม่ได้เพราะสูญหาย หรือนำเชื่อว่าถูกทำลาย หรือโดยเหตุประการอื่นจะนำ สำเนาหรือพยานบุคคลมาสืบแทนก็ได้

๙. ในกรณีที่ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ให้บุคคลนั้นมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมาแต่ไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่มาให้ถ้อยคำหรือเรียกบุคคลดังกล่าวไม่ได้ภายในเวลาอันสมควร ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินจะไม่สอบปากคำบุคคลดังกล่าวก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุอันไว้ในรายงานผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินด้วย

๑๐ การสอบปากคำบุคคล ห้ามมิให้บุคคลอื่นอยู่ในที่นั้นด้วย เว้นแต่ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน

๑๑ ก่อนเริ่มสอบปากคำบุคคล ให้แจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบว่าผู้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และการให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อผู้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน อาจเป็นความผิดตามกฎหมาย

๑๒ การสอบปากคำบุคคล ให้บันทึกถ้อยคำมีสาระสำคัญตามแบบที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด กรณีที่มีการแก้ไข ตกเติม ข้อความในบันทึกถ้อยคำ ให้ผู้ให้ถ้อยคำและผู้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินลงลายมือชื่อกำกับในข้อความที่มีการแก้ไข ตกเติม เมื่อได้บันทึกถ้อยคำเสร็จแล้วให้อ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟังหรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านเองก็ได้ แล้วให้ผู้ให้ถ้อยคำและผู้บันทึกถ้อยคำลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานและให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินซึ่งร่วมในการสอบปากคำลงลายมือชื่อรับรองไว้ในบันทึกถ้อยคำนั้นด้วย ถ้าบันทึกถ้อยคำมีหลายหน้าให้ผู้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินอย่างน้อยหนึ่งคนกับผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกหน้า

การนำหลักนิติธรรมมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

^๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการบัญญัติถึงหลักนิติธรรมไว้อย่างชัดเจนในมาตรา ๓ วรรคสอง ว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้ง องค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” โดยเน้นความสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติหน้าที่ซึ่งคำว่า “การปฏิบัติหน้าที่” หมายถึง การใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่กระทำการกิจต่างๆ เช่น รัฐสภาใช้อำนาจหน้าที่ออกกฎหมาย คณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่บริหารประเทศ ศาลมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งกรณีเหล่านี้เองที่ต้องมีกรอบตามกฎหมาย แต่ถ้ากระทำเกินจากที่กฎหมายกำหนด เรียกว่า “เกินอำนาจ” (Ultra Vires) ถ้าทำน้อยกว่าที่กฎหมายสั่งเรียกว่า “บกพร่อง” (Deficiency) ถ้าใช้อำนาจแต่ด้วยเจตนาถลำแก่งไม่ เป็นธรรม เรียกว่า “เบี่ยงเบนจากอำนาจ” (Abuse of Power) ซึ่งการบัญญัติหลักนิติธรรมดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก โดยมีได้มีการขยายความหมายของหลักนิติธรรมโดยตัวบทกฎหมาย แต่เอาเจตนารมณ์ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมเปรียบเสมือนแนวคิด วิถีชีวิตของชาวตะวันตก หรือความหมายของหลักนิติธรรมตามแนวความคิดทางสหราชอาณาจักร (กลุ่มประเทศระบบกฎหมายแบบคอมมอน ลอว์ (COMMON LAW) หรือเรียกกันว่า “ระบบกฎหมายไม่เป็นลายลักษณะอักษร” หรือ “ระบบกฎหมายจารีตประเพณี”) มาใช้กับประเทศไทยได้เป็นหลัก ซึ่งสหราชอาณาจักรได้นำหลักนิติธรรม มาใช้กับศาลยุติธรรมเท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับประเทศไทยที่นำหลักนิติธรรมมาใช้กับทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ โดยตามเจตนารมณ์ของหลักนิติธรรมในประเทศไทย ตามการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญในมาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญนั้น คือ “เจตนารมณ์ กำหนดที่มาของอำนาจอธิปไตย

^๕ รายงานการวิจัย วิสิฐ ญาณภีร์ และคณะ. บริบทหลักนิติธรรมในต่างประเทศ . ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร , ๒๕๕๗.

และหลักการแบ่งแยกอำนาจ ทั้งนี้ การใช้อำนาจนั้น ต้องสอดคล้องกับหลักนิติธรรม เพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องอยู่บนพื้นฐานของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความเป็นธรรม สามารถอธิบายและให้ เหตุผลได้ และจะใช้อำนาจรัฐโดยปราศจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับนั้นไม่ได้” แต่การนำหลักนิติธรรมดังกล่าวเป็นการผูกพันการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละองค์กรให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม แต่ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าหากองค์กรใดไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ขัดหรือแย้งกับหลักนิติธรรม ผลของการปฏิบัติหน้าที่ที่ขัดหรือแย้งกับหลักดังกล่าวจะมีผลเป็นอย่างไร จะต้องพิจารณาว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรของรัฐที่ใช้อำนาจรัฐนั้นอย่างไร โดยหลักแล้วหลักนิติธรรมไม่สามารถอยู่อย่างเอกเทศโดยตัวของมันเอง ซึ่งสาระสำคัญของหลักนิติธรรมมีแฝงอยู่ในรัฐธรรมนูญแต่อาจไม่ชัดเจน ย่อมทำให้เกิดผลดีในการตีความการใช้อำนาจของรัฐสำหรับองค์กรที่มีอำนาจตีความ ส่วนสาระสำคัญของหลักการอื่นๆของหลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐก็ยังมีกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิในทางการเมือง สิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในการชุมนุม สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น ซึ่งหากมีการละเมิดสามารถฟ้องร้องให้มีการตรวจสอบทางศาลได้ ไม่ว่าจะเป็นศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม หรือศาลปกครอง แต่ไม่มีมาตราใด หรือคำพิพากษาของศาลที่ให้ความหมายและขอบเขตการบังคับใช้หลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ประเด็นดังกล่าวมาข้างต้นเป็นเรื่องที่ควรจะนำมาพิจารณาในการปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาโครงสร้างของหลักนิติธรรมมาในรัฐธรรมนูญไทยในอนาคตต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่อง ใช้หลักนิติธรรมตามแบบอย่างของสหราชอาณาจักรแทนที่จะเป็นตามรูปแบบของหลักนิติรัฐของ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (กลุ่มประเทศระบบกฎหมายแบบซีวิล ลอว์ (CIVIL LAW SYSTEM) หรือ “ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร” หรือ “ระบบประมวลกฎหมาย”)

การนำหลักนิติธรรมมาใช้ในประเทศไทยตามหลักทฤษฎีหลักนิติธรรมของสหราชอาณาจักรได้รับการพัฒนาขึ้นจากการสะสมประสบการณ์ในอดีตจนเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเปรียบเสมือนจิตวิญญาณ และประชาชนต่าง เคารพนับถือในหลักนิติธรรม เพราะเหมาะสมกับสภาพการเมือง การปกครองต่อระบบกฎหมายสหราชอาณาจักร เพราะสหราชอาณาจักรนั้นไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีที่สะสมมาเป็นเวลานาน ไม่ได้ใช้กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ความชัดเจนแน่นอนของกฎหมายลายลักษณ์อักษรนั้นไม่มี แต่เมื่อประเทศไทยนำหลักนิติธรรมมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแนวคิดเหล่านั้นอาจไม่เหมาะสมกับประเทศไทยเสียทีเดียว เพราะประเทศไทยใช้ประมวลกฎหมาย สร้างกฎหมายลายลักษณ์อักษร และรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร รวมทั้งการกำหนดหลักความ สูงสุดของรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ หลักว่าด้วยลำดับศักดิ์ของกฎหมาย กฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ที่ต่ำกว่าจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ ต้องมีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่ารัฐจะล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ ต้องมีการกำหนดขอบเขตอำนาจรัฐอย่างชัดเจน โดยการแบ่งแยกอำนาจ รัฐออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ เพื่อให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ซึ่งแตกต่างจากหลักนิติธรรมของสหราชอาณาจักรที่ศาลเป็นผู้บัญญัติกฎหมายขึ้นมาใช้เองได้โดยปกติ หรือที่เรียกว่ากฎหมายที่เกิดขึ้นจากคำวินิจฉัยของศาล ในภาษาอังกฤษว่า Judge-made Law ดังนั้น ศาลจะคิดสร้างหลักใดก็ได้และกลายเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบกฎหมายสหราชอาณาจักร โดยปกติจะไม่สามารถใช้อำนาจส่วนตัวเปลี่ยนแปลงกฎหมายจารีตประเพณีได้ตามอำเภอใจ ขณะเดียวกันสหราชอาณาจักรก็ใช้ระบบศาลเดียว ก็คือศาลยุติธรรม โดยมี ความแตกต่างจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย

สูงสุดของประเทศ และใช้ระบบศาลคู่ คือ ศาลยุติธรรมและศาลอื่นๆ เช่น ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลจะเป็นผู้ค้นหากฎหมายโดยการตรวจสอบจากประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ หรือกฎหมายลายลักษณ์อักษรต่างๆ ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยโดยการตีความกฎหมายมากกว่าจะเป็นผู้สร้างกฎหมาย จึงต้องคำนึงถึงนิติวิธีที่เหมาะสมในการนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้กับประเทศไทย หลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐก็ไม่เหมือนกันเสียทีเดียว คือ หลักนิติธรรมมิได้เน้นเนื้อหาสาระของกฎหมายเป็นตัวตั้งแต่นั่นที่กระบวนการหรือขั้นตอนเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่ากระบวนการที่ดีสามารถสร้างความเป็นธรรมได้ แต่หลักนิติรัฐนั้นเน้นที่การสร้างระบบกฎหมายที่มีเนื้อหาในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หลักนิติธรรมอันเป็นหลักสากลจึงต้องพิจารณาจากระบบกฎหมายของแต่ละประเทศด้วย เพราะหลักนิติธรรมไม่ใช่หลักที่เป็นเอกเทศในตัวเองจนขาดความเชื่อมโยงกับสิ่งที่กฎหมายรับรองไว้ เช่น หลักความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเป็นต้น โดยปล่อยให้ศาลหรือผู้ใช้กฎหมายไปหาความหมายและขอบเขตเอาเองโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานและสิทธิมนุษยชน โดยใช้มาตรา ๓ วรคสองก็เพียงพอ ซึ่งสาระสำคัญของหลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐ คือ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่มีให้ถูกรังแกจากผู้มีอำนาจ จึงต้องมี การสร้างระบบกฎหมายมาแทนตัวบุคคล คือ กฎหมายเป็นใหญ่ เป็นการปกครองโดยกฎหมายที่สังคมจะขาดเสียมิได้ หากปล่อยให้ศาลสามารถสร้างความหมายและขอบเขตใหม่ๆ ตามหลักนิติธรรมของสหราชอาณาจักรก็จะไม่ใช่กฎหมายเป็นใหญ่แต่จะกลายเป็นว่าศาลเป็นใหญ่ (Judicial Review) หรือ การปกครองโดยศาล (Rule of Judiciary) ดังนั้น ศาลจึงเป็นองค์กรทางตุลาการที่มีอำนาจในการพิจารณาคดี เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอื่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม แต่ขณะเดียวกัน ศาลก็ต้องไม่ฝ่าฝืนหลักนิติธรรมเช่นกัน

ปัญหาเกี่ยวกับการตีความตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ตามมาตรา ๓ วรคสอง นั้น เน้นความสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติหน้าที่ โดยทุกองค์กรต้องปฏิบัติ หน้าที่ให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม ต้องอยู่บนพื้นฐานของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้และบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่มีความเป็นธรรมสามารถอธิบายและให้เหตุผลได้ และจะใช้อำนาจรัฐโดยปราศจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายรองรับไม่ได้ ซึ่งการใช้อำนาจรัฐต้องเป็นไปตามกฎหมายและโดยถูกต้องชอบธรรม แต่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติว่าการปฏิบัติเช่นไรจึงจะเป็นไปตามหลักนิติธรรมและการที่องค์กรต่างๆ ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตาม หรือโดยชัดหรือแย้งกับหลักนิติธรรม จึงจะต้องมาตีความว่าการปฏิบัติให้เกิดความยุติธรรมเช่นไร ถึงจะเป็นไปตามหลักนิติธรรม ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร นั้น การค้นหาหลักกฎหมายจะได้มาจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร พระราชบัญญัติ ประมวลกฎหมาย หรือกฎหมายลายลักษณ์อักษรต่างๆ ที่ได้บัญญัติไว้ ซึ่งในทางปฏิบัติไม่ใช่เรื่องง่ายเลยที่จะชี้ว่าสิ่งใดยุติธรรมหรือไม่ เพราะความยุติธรรมเป็นเรื่องนามธรรม ในบางกรณีก็มีความเห็นที่แตกต่างกันได้

คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ ได้ศึกษาวิจัย และค้นคว้าทางวิชาการเกี่ยวกับความเป็นมาของหลักนิติธรรม ความหมายและองค์ประกอบของหลักนิติธรรม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการดังกล่าว โดยมีสาระสำคัญเป็นการให้ความหมายของหลักนิติธรรม แบบกระชับง่ายแก่การศึกษาโดยจำแนกหลักนิติธรรมออกเป็นสองประการคือหลักนิติธรรมโดยทั่วไปหรือหลักนิติธรรมในความหมายอย่างกว้าง และหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัดหรือหลักนิติธรรมในความหมายอย่างแคบ

หลักนิติธรรมโดยทั่วไปหรือหลักนิติธรรมในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง ลักษณะที่ดีของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม หรือเรียกอีกอย่างว่าอุดมคติของกฎหมาย สาระสำคัญของหลักนิติธรรมในความหมายอย่างกว้าง หรือกฎหมายที่ดีมี ๑๖ ประการ ได้แก่

๑. กฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจน
๒. กฎหมายที่ดีต้องไม่ขัดแย้งกันเอง
๓. กฎหมายที่ดีต้องมีเหตุผล
๔. กฎหมายที่ดีต้องนำไปสู่ความเป็นธรรม
๕. กฎหมายที่ดีต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน
๖. กฎหมายที่ดีต้องทันสมัย และสามารถรองรับต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

๗. กฎหมายที่ดีต้องบัญญัติตามกระบวนการและขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้
๘. กฎหมายที่ดีไม่ควรมีผลย้อนหลังเป็นผลร้ายหรือกระทบต่อ สิทธิ หน้าที่ หรือความรับผิดชอบของบุคคล
๙. กฎหมายที่ดีต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับความผิด
๑๐. กฎหมายที่ดีต้องมีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ และเคารพ

กฎหมาย

๑๑. กระบวนการนิติบัญญัติต้องเป็นกระบวนการที่เปิดเผย โปร่งใส และตรวจสอบได้
๑๒. กระบวนการยุติธรรมที่ดีควรเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์
๑๓. กระบวนการยุติธรรมที่ดีควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก ไม่ชักช้าด้วยค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม และด้วยความเป็นธรรม
๑๔. กระบวนการยุติธรรมที่ดีควรส่งเสริมให้มีกระบวนการยุติธรรมทางเลือก
๑๕. นักกฎหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดีต้องมีความเป็นอิสระ และความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่
๑๖. นักกฎหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดีต้องซื่อสัตย์สุจริตยึดหลักคุณธรรม เมตตาธรรม และสันติธรรม

สำหรับหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด หรือหลักนิติธรรมในความหมายอย่างแคบ หมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมจะต้องไม่ฝ่าฝืน ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือหลักนิติธรรมหรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายนี้จะถูกล่วงละเมิดไม่ได้ หากกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม ผลคือจะใช้บังคับไม่ได้ สาระสำคัญของหลักนิติธรรมโดยเคร่งครัด ได้แก่

๑. หลักความเป็นอิสระและความเป็นกลางของผู้พิพากษาและตุลาการ
๒. กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป
๓. กฎหมายต้องมีการประกาศใช้ให้ประชาชนทราบ
๔. กฎหมายอาญาต้องไม่มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นโทษ
๕. ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องมีสิทธิในการต่อสู้คดี
๖. เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจได้เท่าที่กฎหมายให้อำนาจ
๗. กฎหมายจะยกเว้นความรับผิดชอบให้แก่การกระทำที่ยังไม่เกิดขึ้นไม่ได้

ทั้งนี้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้นำหลักนิติธรรมมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยออกเป็นระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและ หนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ หนี้สิน พ.ศ. ๒๕๕๕ ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

สรุป

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดไว้คล้ายกัน คือ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องแสดงบัญชีทุกครั้งที่ได้รับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง โดยกำหนดให้ยื่นบัญชีดังกล่าวใน ๓ ช่วงเวลา ดังนี้

๑. เมื่อเข้ารับตำแหน่งให้ยื่นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
๒. เมื่อพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
๓. ภายใน ๓๐ วัน นับจากวันที่พ้นจากตำแหน่งแล้วเป็นเวลา ๑ ปี

นอกจากนี้ยังกำหนดบทลงโทษทางการเมืองนอกเหนือจากการลงโทษทางอาญาในกรณีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินหรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ มีโทษต้องห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ หรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัย จนมาถึงฉบับปัจจุบัน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ก็ยังบังคับใช้กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นหลัก โดยมุ่งประสงค์ที่จะเอาตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาลงโทษให้ได้ เนื่องจากที่ผ่านมาตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการหลบหนีได้ง่าย จึงมีแนวคิดการแก้ไขปรับเปลี่ยนการนับเวลาอายุความที่จะไม่นับอายุความระหว่างที่มีการหลบหนี แต่จะเริ่มนับหลังจากที่มีการปรากฏตัว^๖

ในกรณีคดีที่มีเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนเกี่ยวข้องอายุความจะเริ่มนับหลังจากที่มีการปรากฏตัว ทั้งนี้จะเป็นไปตามกระบวนการที่ถูกต้องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งตามกฎหมายใหม่จะระบุให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เทียบตำแหน่งได้กับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หากมีการออกหมายเรียกแล้วยังไม่มาปรากฏตัวหรือมีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี ก็จะขอให้ศาลนั้นออกหมายจับได้เลย นับเป็นมาตรการในการตรวจสอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรอิสระของรัฐที่ทำหน้าตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศ และกำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำหน้าที่เข้าไปตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สิน ซึ่งเป็นอำนาจที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่สามารถควบคุมและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร การกำหนดให้แจ้งทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อรับตำแหน่งทางการเมืองหรือข้าราชการ และในรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นจะต้องสามารถตรวจสอบได้ด้วย

ในการขยายระดับการตรวจสอบทรัพย์สินร่ำรวยผิดปกตินี้ ได้เพิ่มไปจนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้ “ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ต้องแจ้งบัญชีทรัพย์สินด้วย เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ได้รับเลือกตั้งทุกคน ซึ่งการที่ “ผู้บริหารท้องถิ่น” จะต้องยื่นแสดงทรัพย์สินหนี้สินเป็นรายบุคคลทุกคนนี้ จะต้องดำเนินการแจ้งอย่างละเอียดถึงทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่แล้วให้รวมไปถึงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในต่างประเทศและยังให้แจ้งถึงผู้ดูแลทรัพย์สินแทนหรือหากมีนอมนีก็จะต้องแจ้งให้ทราบด้วยว่าได้มอบหมายให้ใครดูแลทรัพย์สินนั้น ๆ แทนในระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง รวมถึง

^๖ รายงานการวิจัย สัญชัย เนินปลอด. ปัญหาการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง . นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี , ๒๕๕๕.

การกำหนดบทลงโทษ คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา ๕ ปี เป็นมาตรการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานที่ไม่โปร่งใสของผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ทางการเมือง โดยคาดหวังให้เกิดการตระหนักรู้และมีความรับผิดชอบในการดำเนินงานของภาครัฐมากขึ้น

นับเป็นการให้ภาคประชาชนร่วมตรวจสอบรับรู้อีกทางหนึ่ง แม้การดำเนินงานที่ผ่านมาอาจไม่เห็นผลมากนัก เพราะต้องผ่านขั้นตอนกระบวนการตรวจสอบที่รอบคอบ รัดกุม แต่มาตรการนี้ก็เป็นที่ยอมรับว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาการเมืองและประเทศไทยได้ถ้าได้มีการปรับปรุงให้มีความครอบคลุมทุกด้านให้ตรงไปตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ถูกต้องและชัดเจน ภายใต้การนำหลักนิติธรรมมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างเคร่งครัด

.....

บรรณานุกรม

กฎหมาย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน พ.ศ. ๒๕๕๕

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัย วิสัษฐ ญาณภีร์ และคณะ. บริบทหลักนิติธรรมในต่างประเทศ . ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร , ๒๕๕๗.

รายงานการวิจัย สัญชัย เนินปลอด. ปัญหาการยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง . นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี , ๒๕๕๕.

เอกสารสารสนเทศในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

สำนักงาน ป.ป.ช. .ข้อควรรู้การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน [Online] . แหล่งที่มา <https://www.nacc.go.th/main.php?filename=nacc๔>. [๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙].

สำนักข่าว isranews [Online] . แหล่งที่มา <http://www.isranews.org> . [๑๕ เมษายน ๒๕๕๙]